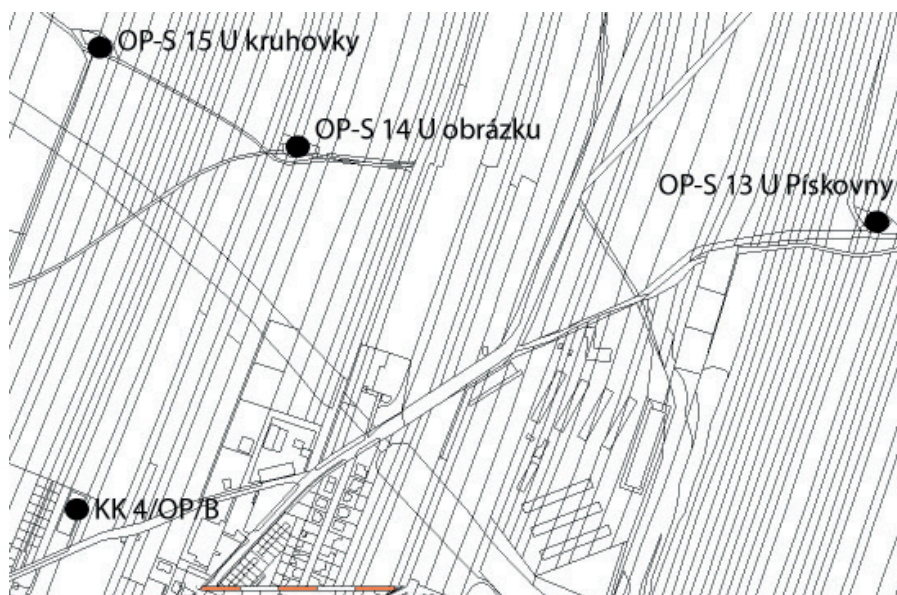

MATERIÁLIE

Dokumentace demolované kabelové komory KK 4/OP/B v Opavě – Kateřinkách archeologickými metodami¹

Krajina českého Slezska je protkána mnoha technickými památkami, mezi nimiž jedno z předních míst zaujímá obranný systém budovaný v pohraničí ve druhé polovině 30tých let 20. století a nazývaný Československé opevnění, či rovněž známý v cizině pod označením tzv. Benešova linie. Jako celek představuje tento komplex jednu z nejdokonalejších technických

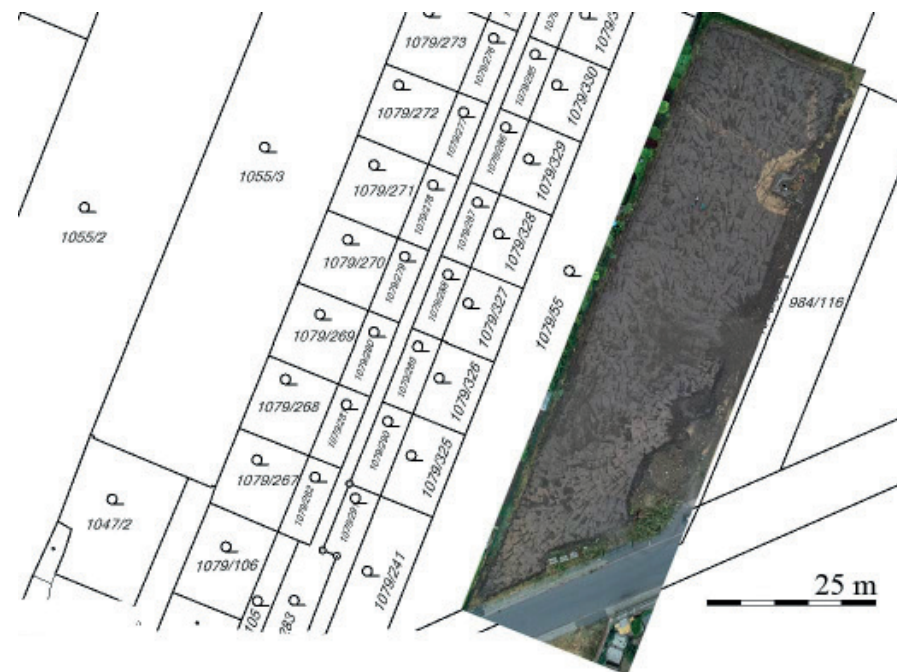
Obr. 1: Výsek z katastrální mapy s lokalizací dokumentované komory a sousedními objekty těžkého opevnění.

Mapový podklad převzat z <https://nahlizenidokn.cuzk.cz/>, upravil Jiří Juchelka, 2020.

památek nejen u nás, ale i ve střední Evropě. Jeho provedení, promyšlený systém poloh, využití prostoru při obranné taktice a důmyslnost celého projektu jej bezesporu řadí k nejrozsáhlejších stavebních projektů novodobé československé resp. české historie. Linie představuje ukázkou schopnosti vybudovat funkční a promyšlený obranný „organismus“, který zahrnoval objekty těžkého opevnění, dělostřelecké tvrze a lehká opevnění, které byly doplněny systémem překážek. Komunikace mezi objekty byla založena na rádiovém spojení, které však nebylo spolehlivé a mnohdy se dalo i odposlouchávat, proto jednotlivé prvky obranné linie byly mezi

¹ Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Slezské zemské muzeum (DKRVO, MK000100595). This work was financially supported by the Ministry of Culture of the Czech Republic by institutional financing of long-term conceptual development of the research institution (the Silesian Museum, MK000100595).

sebou spojeny telefonní kabelovou sítí. Tato komunikační soustava byla tvořena samotným pod zemí ukrytým kabelovým vedením a rovněž sítí tzv. kabelových objektů (typy A, B, C), nebo také kabelových komor. Tyto drobné bunkry, v našem případě typu B, byly vzhledem k možnosti zásahu leteckým či pozemním bombardováním ukryty pod zemí a vchod do nich tvořil ocelolitinový poklop situovaný na střeše komory. Jejich funkce byla spojit hlavní telefonní příčky a současně je větvit na jednotlivé objekty obranné linie, především k objektům těžkého opevnění.

Obr. 2: Výsek z katastrální mapy s fotogrammetrickou dokumentací zkoumané parcely se zachyceným objektem KK 4/OP/B.

Upravil Jiří Juchelka, 2020.

Celý obranný systém je cenný pouze se všemi na sebe navazujícími souvislostmi. Jednotlivé objekty představují pouze segmenty soustavy. Pouze kompletní množina všech prvků linie je z hlediska pojetí technické památky chápána jako jeden celek. Bohužel již od doby konce 2. světové války dochází mnohdy k řízené demolicí jednotlivých objektů. Památková ochrana linie jako celku není nikým navržena, pokud jsou objekty chráněny, jedná se buď o jednotliviny, či maximálně skupiny několika objektů, ovšem již bez ochrany dalších entit soustavy, kterými jsou např. i kabelová vedení skrytá pod zemí, včetně komorových objektů.

K průzkumu demolovaného objektu KK4/OP/B v Opavě – Kateřinkách na Filípkově ulici byli pracovníci Oddělení archeologie Slezského zemského muzea přivoláni v roce 2018².

² Soňa KRÁLOVÁ – Jiří JUCHELKA – Marek PIĘTOŃ, *Opava (k. ú. Kateřinky u Opavy, okr. Opava), Filípková*

Obr. 3: Snímky objektu KK 4/OP/B pořízené pozemním vrtulníkem DJI PHANTOM 4 PRO+.

Foto Jiří Juchelka, 2019.

V rámci výstavby haly firmy HV Výtahy s. r. o. zde na podkladě zákona 20/1987 Sb. proběhl standardní záchranný archeologický výzkum. Komora se nacházela na parcele č. 1079/87, na severním okraji intravilánu obce v trati „Dolní pole“.

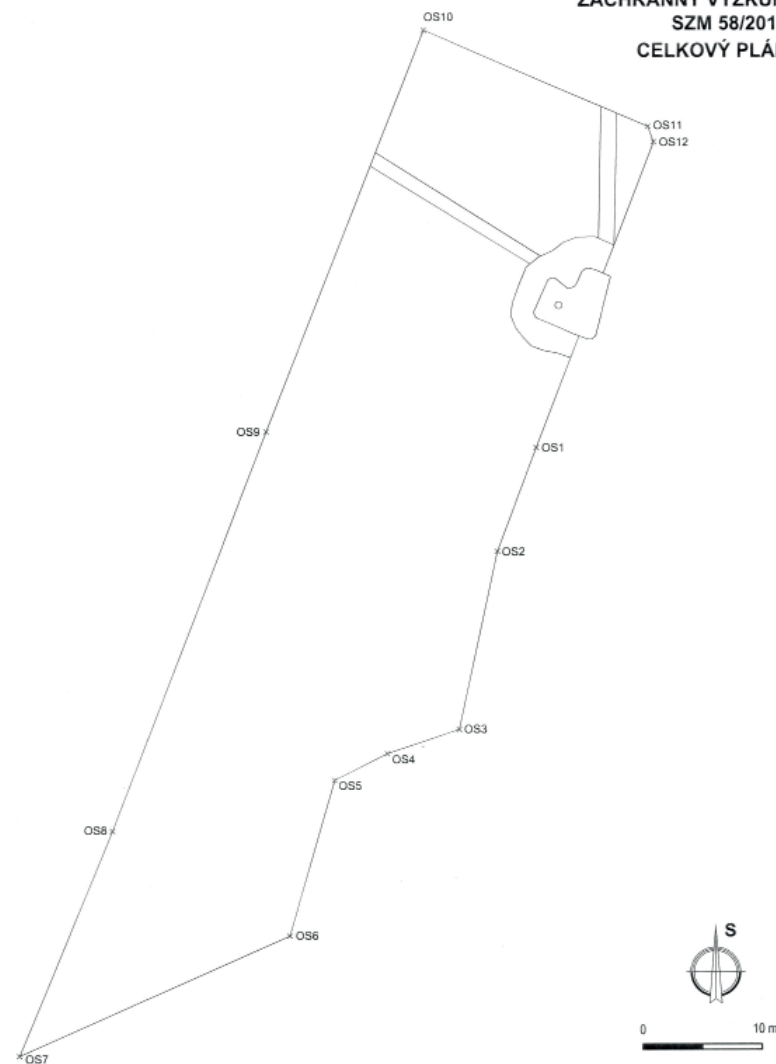
Objekt byl budován v roce 1938 stavební firmou Dr. Ing. Antonína Schindlera z Moravské Ostravy v souvislosti s výstavbou „Telefonní sítě, úsek Opava“. Stavba byla započata 13. července a pokračovala až do září roku 1938.

Při archeologické dokumentaci demolovaného objektu bylo v rámci jeho zaměřování využito přístroje GeoMAX Zenith35 Pro GSM-UHF-TAG. Dokonalé výškové a polohové zaměření dopomohlo především k identifikaci prostorových souvislostí s ohledem na průběh kabelových vedení, ale také došlo k půdorysnému zaměření samotné komory a okolní parcely. Celý prostor stavby byl rovněž snímován pomocí pozemního vrtulníku DJI PHANTOM 4 PRO+. Snímky z tzv. letecké archeologie přispěly k dokumentaci místa komory a vizuální identifikaci průběhu kabelového vedení, jednak hlavní příčky a také kabelové větve. Při vzdušném snímování byl rovněž zachycen původní rozměr stavební jámy, což dopomohlo k ozřejmění problematiky výstavby objektů daného typu.

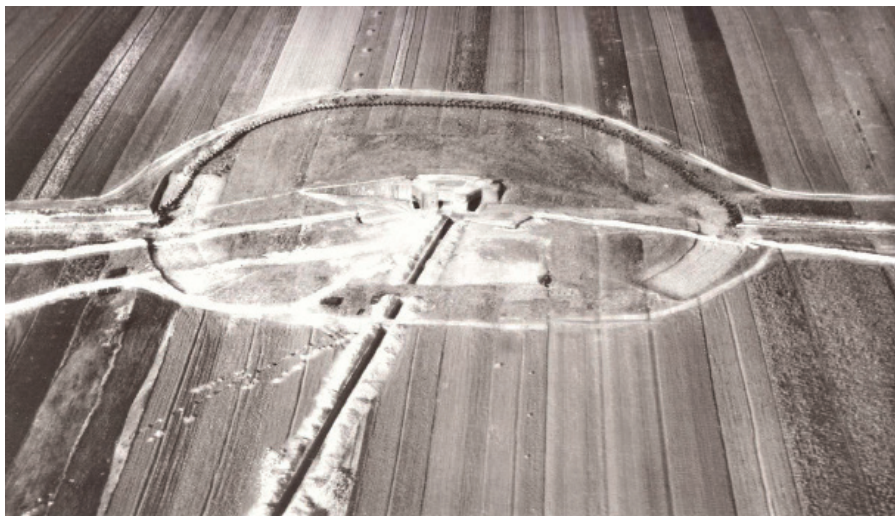
Interiér objektu byl zničen již v minulosti a nyní byl tvořen novodobým odpadem, který s původní funkcí komory neměl nic společného. Typologicky se jednalo o standardní kabelovou komoru typu B tvořenou před síní a samotnou kabelovou místností se vstupem tvořeným kruhovým otvorem průměru 60 cm, dnes již s absencí ocelolitínového poklopu. Sestup do před síně byl tvořen doposud dochovanými železnými stupni situovanými v rohu místnosti. Konstrukce vnitřního vybavení komory v bunkru již nebyla dochována.

ulice, parcela č. 1079/87. Kabelový objekt československého opevnění, 1. pol. 20. století. Záchranný výzkum, Přehled výzkumů 60/2, s. 294.

**OPAVA, FILÍPKOVÁ ULICE, PARCELA Č. 1079/87
KABELOVÝ OBJEKT KK4/OP/B ČESKOSLOVENSKÉHO OPEVNĚNÍ
ZÁCHRANNÝ VÝZKUM
SZM 58/2018
CELKOVÝ PLÁN**

Obr. 4: Přesné polohové zaměření zkoumané parcely provedené pomocí přístroje GeoMAX Zenith35 Pro GSM-UHF-TAG.
Kresba Jiří Juchelka, 2019.

Obr. 5: Dobová fotografie zachycující pěchotní srub OP-S 3 „U pískovny“ s výkopem pro kabel, kterým byl objekt napojen do spojovací sítě.
Převzato z J. LAKOSIL – T. SVOBODA, *Československé opevnění 1938*.

Obr. 6: Část kabelu z komunikační sítě.
Foto Jiří Juchelka, 2019.

Ze záběrů pořízených pozemním vrtulníkem byl kolem kabelového objektu identifikován prostor tvořený světlejší jílovitou hlínou, který kolem komory vytvářel pravidelný půlkruh cca 2,00 m široký. Jednalo se o půdorys původní stavební jámy, která byla před samotnou stavbou provedena tak, aby byl v ní dostatek místa na realizaci bednění, ale i dostatečný prostor pro manipulaci v okolí stavby při jejím budování, umístění armatur a lití betonu. Zachycená situace je výmluvnou ukázkou tvorby komory a využití prostoru kolem samotné stavby v rámci jednotlivých fází resp. první fáze stavebních prací spojených s přípravou staveniště.

Jiným zjištěním v rámci letecké prospekce jsou z výšky jasně viditelné směry vyústění kabelových vedení tzv. spojovací sítě. I ony jsou patrné jako linie vycházející paprskovitě z bunkru a jsou identifikovány hlínou světlejší barvy. Při budování spojovací sítě byl rovněž kladen velký důraz, jak o tom dosvědčují soudobé fotografie ze sousedního objektu OP-S 13 U pískovny,³ kdy výkop pro kabel působí velmi impozantním dojmem. V rámci dokumentace našeho objektu jsou jasně patrné jak proporce tak i napojení na stavební jámu kolem komory resp. samotný objekt komory. Severním směrem šla větev k objektu OP-S 15 U kruhovky, severovýchodním pak hlavní spojovací síť udržující kontakt s objektem KK 5/OP/B.

Při výzkumu byla rovněž získána část kabelu z komunikační sítě. Na vzorku je patrná jeho struktura, kdy z vnějšku je kryt ocelovým plechem cca 3,5 cm širokým, který obmotával olověný plášť, papírovou izolaci a samotný vodič. Dohromady mohly tvořit obal kabelu celkem čtyři vrstvy, kdy prostor mezi ocelovým a olověným krytím byl vyplněn izolačními provazci. Průměr celého vedení se pohyboval okolo 5 cm. Samotný vodič, tedy jádro celého systému, byl tvořen svazkem jednotlivých drátků.

Při záchranném archeologickém výzkumu byl prostřednictvím nedestruktivních archeologických metod zdokumentován zánik jednoho z prvků pohraniční obranné linie. Objekt byl posléze rozebrán a v současné době po něm není na místě žádný náznak jeho dřívější existence. Archeologické metody tak společně s úsilím laické a odborné veřejnosti, která objekt dlouhodobě dokumentovala po stránce historické, dopomohly alespoň k částečnému uchování povědomí o stavbách obdobného rázu, které si zaslouží daleko větší ochranu a ohleduplnější zacházení, než která jim je dopřávána doposud.

Jiří Juchelka

³ Jan LAKOSIL – Tomáš SVOBODA, *Československé opevnění 1938. Velká obrazová kniha*, Praha 2017.